

milini svojega spola. Mogoče, da ta prehodna doba bojev zahteva, da razvijajo žene več energije, kakor je to njihovemu ženstvu v prid, da boj ženskih pionirjev za svojo gmotno in duševno neodvisnost zahteva danes toliko trdne, moške volje, da več ali manj upliva to tudi na značaj in obnašanje dotičnic, da zadobe nekaj trdega, rekla bi, brutalnega, kar inače ni v ženskem temperamentu. Ali to so malenkosti, ki se porazgube, kakor hitro se pride nekoliko dalje od začetka. Vsaj so tiste okorne figure raznih šaljevih listov — angleških in nemških »Frauenrechtleric« danes, hvala Bogu, že jako redke.

Ideja je zdrava, rodila se je iz faktične potrebe, in to ji zagotavlja napredek in končno zmago.

Ženska emancipacija je pri nas kljub temu, da je »Slovenka« nastopila že svoje peto leto, vendar še ravno toliko kakor v povojih. Manjka nam delujočih moči, ki bi znale pridobiti širše občinstvo za stvar, manjka nam, — kako naj rečem, — ženskih apostolov, ki bi budili naše ženstvo iz njegove otrplosti. Imamo svoj list, da, — ali pisana beseda vendar ne izda mnogo, trebalo bi drugačnih sredstev. O organizaciji slovenskega ženstva se govori že dolgo, — doslej še nimamo nikakoršnega praktičnega uspeha. In vendar bi veljalo početi, — skrajni čas je že za to. Ne smemo seveda za prvi hip pričakovati Bog zna česa, ali temelj je tudi že nekaj, in z agitacijo se gotovo sčasoma došežejo lepi uspehi. Samo s pomočjo organizacije je mogoče, da tudi pri nas zadobi ideja ženske emancipacije realno podlago. Saj za sedaj še nimamo tako velikih ciljev! Po mogočnosti pripomoči našemu ženstvu do vsaj nekoliko boljših eksistenčnih pogojev, s prirejanjem javnih predavanj buditi zanimanje za našo organizacijo v širšem občinstvu, z izdavanjem brošur širiti razumevanje ženske emancipacije in dobrih naprednih idej, — to bi se dalo doseči! Imamo list »Slovenko«, ki

bi naj bil forum, kjer bi se razpravljale želje in potrebe vseh slojev slovenskega ženstva, kjer bi se obelodanile krivičnosti nekaterih delodajalcev, nepravilnosti pri bolniških blagajnah, statistični podatki o razmerah posameznih stanovnih skupin i. t. d., i. t. d.

Na delo torej!

V NEBESA. KAZIMIR TETMAJER.

Po gorski ravani navkreber je šla Hanka, in veter je pihal tako močno, kakor da jo hoče zagnati v dolino. Bil je hud mraz; dasi je imela oblečena dva telovnika in razven tega še toplo ruto, pretresala ji je zima vse kosti. Snežni oblaki so se gromadili na nebu ter se valili naprej, a solnce jih je prodiralo kakor svinčen oklop, brez svita, brez življenja. Krog in krog je bila grozna samota, le veter je žvižgal in divjal čez gore, da ti je stiskalo srce; bilo je, kakor da rjove vsa Tatra.

In Hanka je šla in šla.

Ako bi jo kdo srečal, gotovo bi jo vprašal: »Čemu greš tje, dekleta, v gore, v to puščo, v to rjojenje vetrov? Tam ni več nobene žive duše, samo blede groza se ti reži nasproti, smrt seka z zobmi, nezavest te zgrudi, in konec te bo. Kdo pa hodi koncem jeseni v gore? Obrni se, ali pa se nikdar ne vrneš več. Nikoli več ne boš gledala zelene livade in jasnega ovsenišča, ako pojdeš dalje. Mrzli veter te okameni, zamet te zasuje, orli in jastrebi raztrgajo tvoje mlado telo ter nataknejo njegove kose na ostre pečine. Čemu greš tje, dekleta?«

Tako bi jo izvestno vsakdo vprašal, kdor bi jo srečal, a nihče je ni mogel več srečati. Lovci divjih koz so bili že davno obesili svoje puške na steno, kajti divje koze niso bile vredne več niti metka; nobena človeška noga ni več blodila po gorah,

A Hanka, dasi je bilo krog in krog tako pusto, je bila zadovoljna, da je nihče ne vpraša, čemu tod hodi.

Kaj bi mu naj odgovorila? Zbežala je v gore pred svojo nesrečo, pred svojo sramoto... Kam?... Čemu?... Tega sama ni vedela, niti mislila ni na to. Šla je vedno naprej, samo da je šla, da bi prišla proč od ljudi, kolikor dalje mogoče.

Usodna ura se je bližala; ni bilo več možno prikrivati... Ni bila jedina, kateri se je to zgodilo, a nobene bi ne moglo hujše zadeti nego njo. Oče in mati sta je bila umrla, ne da bi ji kaj zapustila, kajti, kar sta imela, sta zapila; sorodniki, ki so bili bogati, niso hoteli poznati beračice, kakoršna je bila Hanka, in Vojtek Hronjec, ki ji je bil obljubil, da jo oženi, je dejal le: »Z Bogom«, ter se odpeljal v Ameriko. In Hanka je ostala sama in zapuščena v službi pri židu, ki jo je zaničeval in bi jo gotovo spodil. In potem? Kam bi se naj podala? Kaj bi naj počela? Umrla bi lakote, predno bi se okrepčala, in kdo bi potem vzel v službo mater z otrokom? Ko bi ljudje vsaj imeli kaj srca! Ko se je Soški Kozijarski isto zgodilo, ji nihče ni rekel niti besedice, ker je bila bogata; za njo pa so vsi kazali s prsti, ko so zapazili, kaj je bilo.

In vendar je tudi ona človek, tudi ona stvar božja, kakor vsi drugi.

Globoka obupanost se je polastila Hanke. Že prej ji je bilo tako težko na svetu, da je včasih mislila, da ne more več pretrpeti, in kako bi bilo še le sedaj! Ali naj bi z mosta skočila v globočino ali kaj? Šla je na most, a kedar je gledala v motno, zelenkasto, nepremično vodo, se ji je zdelo, da jo odbija neka nevidna pest, in tekla je, kakor da bi jo nekdo hotel zgrabiti za kito ter se silo zagnati v vodo.

Hotela je skočiti v vodnjak, a bilo je še groznejše, vrči se v to temno žrelo.

Tako se je morala sedaj pokoriti za to presrečno ljubezen, za to udanost brez

premisleka, za to brezmejno sladkost, od katere je bila srebalna liki od močne medicine. Ni bilo prostora zanjo na zemlji, niti tolažbe.

Hanka se je bala usodne ure, žida, vseh ljudi, duhovnika, ki je s propovednice imenoval vse »zavržene« imenoma, jih zmerjal, da so gobave, ter prepovedoval vsako občevanje z njimi, kakor da so okužene; bala se je svoje nesreče in hude usode, ki jo je čakala, — morala se je nekam zariti.

Nekega dne, v nedeljo, proti poludne, vsedla se je Hanka na kup drv za gostilnico ter se razjokala. Tako bridko se je jokala, da so ji s solzami skoro stekle oči, potem se je zavila v ruto ter šla. Šla je naprej, v gore, šla je, ne da bi vedela kam, samo da je šla.

Pot k ribnikom ji je bil znan, kajti tam je nekdanj pasla krave. Tjekaj se je obrnila. Na ravani je ležal sneg nad gleženj, a Hanka je šla dalje in dalje. Temne pastirske kočice so vstajale pred njo iz mraka. O, ljubi Bog, kako je bilo nekdanj tukaj lepo! Kako veseli so bili tukaj, kako srčno so se smejali! Tudi Vojtek je pasel tu svojo živino, in v Hankino nesrečo sta se drug drugemu omilila. Tukaj sta pasla tudi Bronka in Micika z vodá. Časih so gnali krave daleč venkaj ter se vlegli v travo, z lici obrnjenimi proti solncu, in prepevali so, da se je daleč odmevalo. In solnce je sijalo tako jasno, da je bilo veselje gledati ga. Kamor si se krenil, povsodi so bile črne in rujave krave, od vseh strani je prihajalo zvonjenje njihovih zvončkov, in tam na vrhu so se svetile Vojtkove bele ovčice, in njih zvončki so zveneli, a Vojtek je sviral v piščalko in pel:

Saj ni mi težkó, saj ni mi lahkó,
Le k tebi je, dekle, predaleč mi pot.

In ona mu je odgovarjala:

Odpirati dan da imam v rokah moč,
Zaključila o poldne bi ljubo noč.

Tako sta prepevala preko daljave, da se je daleč razlegala jeka, in solnce je

sijalo tako svetlo, da se ga je veselila sleherna cvetka.

Ali kedar je stari Tomek v kolibi zasviral na citre in je Vojtek planil kvišku na ples! Ni bilo urnejšega plesalca od njega. Letel je nad zemljo, kakor da ima sokolove peroti na svojih z ličja pletenih čizmi. Vsa dekleta so ga hotela pojesti s svojimi očmi, a on je bil samo njen, bil je Hankin ljubček.

Ali kedar je padal dež kakor s potoka in so vsi sedeli okrog opazovalnice; Vojtek jo je prijel krog pasu ter jo pritisnil k sebi, in bilo ji je, kakor da ji mora srce skočiti iz prsij; kedar jo je poljubil, ji je postalo motno v očeh, ustnice se niso hotele odtrgati druge od drugih.

Ljubši ji je bil od zvezd, od solnca na nebu. Stari Tomek je brbljal svoje pripovedke, in sedeli so ob stolpu, drug tik drugega, ter poslušali.

Oj ti ljubi, vseмогоčni Bog, zdaj je vse to minilo kakor ponočna sanja!...

Minilo je, in nikdar se ne povrne... Bila je že davno mimo kolib, šla je dalje. Snel je bil vedno debelejši, in veter je pihal vedno huje, da je zastajala sapa v prsih. Na strani, tam daleč, so zletele mimo prestrašene srne, — ena, dve, pet jih je Hanka naštela.

Hitele so v daljino; temno so se risale njih sence ob snegu na soteski, potem so izginile. Nehote je Hanka krenila v isto smer ter šla dalje.

Moči so ji pojemale, in rudeče luči, kakor iskre, so ji skakljale pred očmi, s početka oddaljene, potem vedno bliže in vedno gosteje, liki krvavemu dežu. In zeblo jo je, kakor da ji je kdo obdal vse telo z debelim ledom. V glavi je čutila čudno šumenje, in v možganih jo je nekaj peklo.

Postala je. Krog in krog gore, bele planote, črne ostre pečine, s katerih je vihar odnesel sneg, tako visoke, kakor se ji niso nikdar zdele, nizko grmovje brinja, zamrznjeno, potopljeno v sneg, prepadi, v

katere je podil vihar cele kupe snega; na nebu solnce, kakor za svinčnim zastorom, brez svita, brez življenja. Strašna, votla pušča.

Hanka pa je šla naprej; ni več prav vedela, zakaj je zbežala iz vasi in da-li je tam doli vas. Nek mračen, nejasen čut jo je navadajal, kakor da sliši iz daljave zvone in da poje župnik, prav kakor takrat o pogrebu matere, in včasih je zatulil vihar, kakor da bi zaječali vsi grobovi na pokopališču.

Hanka je čutila, da se ji šibijo kolena, v očeh ji je postalo temno kakor noč, in v glavi ji je vedno bolj šumelo in jo vedno bolj peklo. Potem se ji je zdelo, da se vse nad njo podira, da jo hoče zdrobiti: pečine, brinje in oblaki. Čutila je pritisk, težko breme na srecu in na rokah, kakor takrat, ko jo je v cerkvi pri sv. maši v čast Matere Božje rožnega venca gnječa ljudi skoro stisnila. Spomnila se je matere Božje s sinjim plaščem čez rame in z zlato krono na glavi. Hanka je takrat molila in mater Božjo prosila, kakor da bi čutila, da se ji bliža nesreča. Tudi zdaj bi rada molila k njej, a bila je tako daleč, in pod njo so se šibila kolena. Šepetala je le: »Češčena Marija, milosti si polna, Gospod je s Teboj....«

In zasvetila se je velika svetloba visoko nad planjavo. Hanka se je prestrašila.

»Kaj je pač to?«

A svetloba je rastla in bila je, kakor da je tkana iz sinjega neba in iz srebra, in bližala se ji je bolj in bolj. Hanka se je prestrašila, in v glavi ji je še močnejše zašumelo, kolena so se pripogibala pod njo, zbežati je hotela, a zdelo se ji je, da prihaja iz te svetlobe tih pa zelo sladek glas:

»Ne boj se!«

Hanka se je ustavila.

Zopet se je zaslišal glas:

»Pojdi!«

»Ka-am?« je šepetala Hanka.

Glas je odgovarjal :

»V nebesa.«

Hanka je postala pogumnejša ter vzdignila oči. In zagledala je mil obraz in oči kakor cvetlice. Nekaj podobno sinjemu plašču je plapolalo v svetlem krogu, in zgoraj, kakor da se je svetlikala zlata krona.

»Ali si ti, nebeška Devica?« je še petala Hanka.

In zdelo se ji je, da jo je mati Božja vabila z roko ter šla pred njo. Nove moči so jo navdale, kolena se ji niso več šibila, šumenje v glavi je minilo, in mraza skoro ni čutila več. Tudi vihar je za hip zastal. Le solnce je svetilo vedno bolj megleno, brez vsega življenja.

Hanka je spočetka korakala brzo dalje, z novim pogumom v srcu, a kmalu so se ji noge zopet začele opotekati, rudeče lise so ji skakljale zopet pred očmi, v možganih je zopet zašumelo in omotica jo je napadla, da je komaj zamogla potegniti gležnje iz snega.

»Nebeška Devica, vsedla bi se rada.«

»Torej, vsedi se«, ji je odgovoril glas iz svetlega kroga.

Hanka se je vsedla pod velik kamen, naslonila se je s pleči nanj ter stegnila trudne noge pred se. Zdaj je začela svetloba pojmati, kopneti, dokler ni izginila docela. Zopet so jo krog in krog obdajale gore in prepadi in beli sneg in votla žalostna puščoba...

Vse to se je zlilo v divji, moten kaos pod svinčeno-sivim nebom.

»Sveta Devica, kje si?« je še petala Hanka.

A nihče ji ni odgovoril; hotela je klicati, pa ni mogla. Imela je čut, kakor da ji leži na rokah in nogah težko kameenje. Groza ji je preletala telo, in nezavest ji je jemala dihanje, kakor da bi ji kdo sè silo zamašil ušesa in usta. Ničesar ni videla, ničesar ni mogla misliti, čutila je le, kako se je sneg bolj in bolj kopičil krog nje, da ji je že zametal noge, ji segal do

pasa ter ji začel pokrivati prsi. Bolj in bolj ji je postajalo toplo, in zadovoljna je bila zbog tega. V vzduhu je vladala čedalje večja tišina, in celo solnce se je prikazalo za hip ter posrebralo sneg.

Hanka je bulila nepremično pred se, čutila je, da se godi ž njo nekaj nenavadenega, kakor da ji otrpnevajo udje ter se polagoma spreminjajo v led. Vedno slabjša je bila, in neka zaspana trudnost se je je polasčala. »Zaspati hočem«, si je mislila.

V tem se je vzdignil snežni vihar in je zatemnil zemljo, veter je zastokal ter divjal po gorah navzdol, kakor plaz, in podil pred seboj cele kupe snega, jih razprševal da so razletavali kakor perje divjega petelina, kadar ga orel zagrabi. Ostra zrnca ledu so rezala Hanko v obraz, zdaj je pomel veter ž nje ves sneg do pasa, zdaj jo je zopet zakril do ustnic. Gorka kri ji je zavrela z lic in vrata.

Za hip se je vsled bolečin zopet zavedla. »Tu umrem«, si je mislila in hotela se je v strahu svoje duše vzdigniti, a vse moči so jo zapustile, in v glavi ji je divje ropotalo. Slišala je rjojenje viharja, videla je gore, a čedalje nerazločnejše in slabejše.

In zopet se je zasvetil nad oblakom, skozi metež, svetli krog, a mnogo bledejši od poprej in že tik pri Hanki. Zdelo se ji je celo, da se je neka roka dotaknila njene roke. Odprla je oči in zagledala isto milo lice in isti cvetličji očesi, a vse je bilo mnogo bledejše od poprej. In zopet se ji je zdelo, da sliši isti sladki glas, ki ji je klical :

»Pojdi!«

»Kam?« je zašepetala Hanka.

»V nebesa! Podaj mi roko!« ji je klicala mati Božja.

In Hanka ji je podala roko ter šla...

SPOMENIK MOŽU. ZMAGOSLAVA. TRST.

Pet let je že, kar je zagledala »Slovenka« beli svet, a nihče se ni spomnil